СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XL. Ч. 154. | Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 5 липня 1932. | VOL. XL. No. 154. | Jersey City, N. J., Tuesday, July 5, 1932. | THREE CENTS.

РУЗВЕЛТ ІМЕНОВАНИЙ ДЕМОКРАТИЧНИМ КАНДИДАТОМ НА ПРЕЗИДЕНТА

ШИКАҐО. — При четвертім голосуванню на кандидата на президента подавляюча більшість делеґатів демократичної конвенції віддала свої голоси на Френклина Д. Рузвелта, нюйорського ґовернора. Рузвелт одержав 945 голосів. Другим по нім щодо голосів був Ал Смит, бувший ґовернор і бувший кандидат на президента.

Заважив на тім рішенню Вилієм Мек Аду, котрий відступив від Ґарнера й віддав голос на Рузвелта, а за ним зробили тесаме делеґати зі стейту Каліфорнія. Ґарнер звільнив їх наперед від голосування на нього і вони віддали голоси в користь Рузвелта. Мек Аду заявив, що він не хоче допустити до розбиття конвенції так, як це було в 1924 р., коли йшла боротьба за номінацію між ним і Смитом. Він теж радив демократам боротися з републиканцями, а залишити внутрішню боротьбу.

РУЗВЕЛТ УРАДОВАНИЙ.

ОЛБАНІ. — Рузвелт прислухувався з цілою родиною голосуванню на демократичній конвенції й був дуже втішений, коли побіда перехилилася на його сторону. Він сейчас заявив готовість виїхати літаком до Шикаґа, щоби там виголосити програмову промову.

ТАМАНІ ВИДЕРЖАЛА ПРИ СМИТІ.

НЮ ЙОРК. — Тамані Гол з Ню Йорку, враз зі своїми делеґатами, стояла до останку при Смиті. Але були голоси, що вона була вже готова перехилитися на сторону Рузвелта, та каліфорнійські делеґати її перехитрили і самі заважили на виборі Рузвелта.

СМИТ ЗАСУМОВАНИЙ.

ШИКАҐО. — Ал Смит був сумний і поденервований, коли проголошено вибір Рузвелта демократичним кандидатом на президента. Кажуть, що він і його ґрупа таки не будуть голосувати при виборах на Рузвелта.

ҐАЛЕРІЯ ЗІСТАЛА ВІРНОЮ СМИТОВИ.

ШИКАҐО. — Хоч падало чимраз більше голосів на демократичній конвенції на Рузвелта, то це не вплинуло на ґалерію. Вона горячо оплескувала тільки тих, що голосували на Смита.

РІШИЛИСЯ ЩОДО ДОПОМОГОВОЇ ПРОГРАМИ.

ВАШИНҐТОН. — По тижнях нарад прийшло вкінці між провідниками до порозуміння в справі допомогових ухвал. Рішено ухвалити на допомогову акцію $2,100,000,000 з таким призначенням, щоби видати $1,500,000,000 на позички „Ріконстрокшен Файненс Корпорейшен", $300,000,000 на будову публичних робіт, $200,000,000 на позички стейтам відповідно до населення, і $100,000,000 на позички стейтам в міру потреб.

ВЖЕ ПРОПОНУЮТЬ 4% ПИВО.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Бинґем вніс законопроєкт, який модифікує акт Волстеда й дозволяє виріб 4% пива.

МАЙЖЕ ТРИ БІЛІОНИ ДЕФІЦИТУ.

ВАШИНҐТОН. — Останній фіскальний рік небувалої в Америці депресії закінчився дефіцитом на суму $2,885,000,000. Доходи зменшились у порівнанню з минулим роком на $1,196,000,000.

ПОРАТУВАВ СТЕЙТОВУ КАСУ.

ТРЕНТОН (Ню Джерзи). — Ню Джерзи було би закінчило останній рік з дефіцитом на $400,000, якби в останній хвилі не вплачено було спадкового податку по маєтку, залишенім сенатором Двайтом Мором. Податок приніс стейтовій касі $1,019,000.

ПРЕСТІЖ АДВОКАТІВ ПІДУПАВ.

АТЛЕНТИК СИТІ. — Калверт Меґрудер, професор „Гарвард Ло Скул", говорив членам адвокатської палати стейту Мериленд, що престіж адвокатів підупав разом з тими великими фінансістами і банкирами, котрим вони служили. Він каже, що вже найвища пора, щоб адвокати заперестали запозичати етики і політичних ідеалів у банкирів і великих бизнесменів, а більше думали про добро загальне.

ЗВІЛЬНЯЮТЬ ПРОГИБІЦІЙНИХ АҐЕНТІВ.

ВАШИНҐТОН. — Полковник Амос Вудкак, голова прогибіційного бюра, подає, що звільняє на днях коло 70 прогибіційних федеральних аґентів, а то тому, що нема грошей на їх удержання.

ДОМАГАЮТЬСЯ ГРОШЕЙ НА ШКОЛИ.

АТЛЕНТИК СИТІ. — Депресія далася відчути на кождім полі, отже й на школах і вчительстві. „Ди Нешенел Едюкейшен Асосіейшен", яка відбуває річну конвенцію, ухвалила візвати федеральний уряд призначити особливу грошеву допомогу стейтам на удержання шкіл. Така допомога не збільшалаб числа безробітних, а дотого зробилаб культурну роботу.

ТРАГЕДІЯ ЗВЕДЕНОЇ ДІВЧИНИ.

Під колеса лісної залізниці в Людвиківці, пов. Долина, кинулась Аделя Фірлевич, 23-літня дівчина сирота. Колеса відтяли їй голову і ноги, а кадовб тягнули ще яких 50 метрів. Вона була господинею в інж. Куриловича в Жаглі і вдалася в любовні зносини з Гербертом Баром, сином лісничого з Людвиківки. Цей вимантив у неї 1,000 зол. і покинув, коли вона почулася матірю. Зведена дівчина прийшла з сестрою до дому Барів, щоби розмовитися з Гербертом, однак тут її вилаяли й викинули разом зі сестрою. Збезчещена і знеславлена кинулася на очах сестри під колеса потягу.

КРІВАВЕ ВЕСІЛЛЯ.

На весіллю в господаря Антона Францора в Лановичах, пов. Самбір, прийшло між парубками до суперечки за дівчину. Суперечка перемінилася в бійку, в часі якої впали револьверові стріли. В хаті настав переполох. Три особи, а саме: Лавро Фіялко, Михайло Панчин і Михайло Фіґель потерпіли рани, наслідком чого відвезли їх до самбірського шпиталю. На місце приїхала поліція і веде слідство.

У ФИЛЯХ РІКИ.

В Милівцях, пов. Чортків, упала в ріку Серет 3-літня Марія Білинська і почала тонути. На поміч поспішила 67-літня бабуня дитини і, хоч не вміла плавати, скочила до води, щоби ратувати дитину, але сама почала тонути. Бабусю люди вратували, а дитина таки втопилася.

БОЛЬШЕВИЦЬКА МОДА.

В Ленінграді отворили виставу зреформованої ноші, що буде обовязувати в Радянщині як один тип пролетарського вбрання. На жіночих і мужеських одягах вишиті трактори та інші рільничі машини. Ковніри мужеських одягів мають форму серпа, кишені форму молота. Для жінок приписані широкі шаравари. Капелюхи, мужеські і жіночі, мають теж пригадувати комуністичний лад. Найбільше поширеним має бути капелюх у виді серпа або молота. Большевики хотять зовсім викинути моду, взяту від буржуазного заходу, і завести вбрання, мужеські і жіночі, що відповідають комуністичному світоглядови.

ЩО ЦЕ ВАРТА?

Центральна робітничо-селянська інспекція оголосила звіт із своєї діяльности за три місяці, від лютого до квітня ц. р. Інспекція виказала 5,541 зловживань на 8,519 провірених совітських підприємств. Найбільше типові зловживання це: підвищування цін, присвоювання собі надвишки, ошукування на мірі та вазі й також нелегальна продажа товарів, які підлягають реєстрації, та спекулювання ними на вільному ринку.

РЕВІЗІЯ В БОРЩЕВІ.

В льокалі борщівської філії „Просвіти" відбулася 10-годинна ревізія, яку перевела поліція борщівського постерунку на припоручення місцевого суду. Переглянула всі бібліотечні книжки і ціле діловодство філії та забрала фільмовий апарат з фільмою і кільканацять книжок.

НЕМА ВІДПОВІДИ.

Мешканці села Бережанки, кремянецького повіта, 29.I, 1932 року зложили до митрополита Дениса прохання, покрите кількома сотнями підписів, про введення в церкві Служби Божої українською мовою. Місцевий священик Костянтин Дучинський цьому противиться. До цеї пори жадної відповіди від митрополита нема та мабуть і не буде.

КИТАЙ ПРОПОНУЄ РОСІЇ ДОГОВІР.

Китайська делеґація нанкінського уряду, що вже кілька днів перебуває в Москві, запропонувала Росії підписати з Китаєм умову про взаїмний невтралітет та ґарантію кордонів. Китай сподівається при помочі такого договору скріпити своє становище на Далекому Сході й розвязати собі руки для боротьби з Японією зприводу Манджурії.

ЖЕРТВИ ҐЕНҐСТЕРСЬКОЇ НАГІНКИ.

Наслідком ґенґстерської стрілянини зістали пострілені в Ню Йорку дві жінки: Люсі Ля Роко, матір 6 дітей, і місіс Анґеліна Різо, котрі випадково були на вулиці, коли ґенґстери перестрілювалися.

ЗВІДКИ ПОВСТАЛО СЛОВО „КРІЗА".

Ужгородське „Українське Слово" пише: „До нашої редакції приходить багацько листів, у яких нас питають, що означає слово „кріза" та від чого походить ця назва. Відповідаємо всім: Слово „кріза" видумали українські редактори. Це ніщо інше, як скорочене українське речення: Коли Раз, Іване, Заплатиш Абонамент (передплату)?

В РУМУНІЇ ШИРЯТЬ ПТАХІВНИЦТВО.

Зоотехнічний Інститут у Букарешті уряджує двомісячні популярні курси птахівництва. При низьких цінах на хліб виплачуються ліпше кури на мясо й яйця.

КРІВАВІ ЗАВОРУШЕННЯ В БРАЗИЛІЇ.

До міста Сао Паольо приїхав бразилійський міністер скарбу, але на двірці повитали його великі маси народу ворожими окликами. Населення знищене надмірними податками, а урядовці, вчителі, міські робітники й емерити не дістали вже кілька місяців платні. Коли поліція не могла дати собі ради з демонстрантами, прийшла жандармерія. Одначе це розярило ще більше народні маси, що демонстрували по цілому місті. Знищили редакції двох проурядових газет і облягли домівку організації бувших військових осіб, т. зв. бразилійського леґіону, стріляючи до вікон з револьверів. Тоді леґіоністи уставили у вікні машиновий кріс і розпочали пальбу до народу. На площі впало кільканацять убитих і кільканацять ранених. Щойно військо привернуло в місті спокій.

ЖІНКА АБО СМЕРТЬ.

Микола Бистраковський у Шманьківцях, пов. Чортків, убив 21-літню Магдалину Городецьку, завдавши їй чотири удари в голову. Опісля втік невідомо куди. Причиною було те, що дівчина не хотіла вийти за нього замуж.

ПОСОЛ ЗАГАЙКЕВИЧ ЗАСУДЖЕНИЙ.

В городському суді в Перемишлі відбулася 16. червня розправа проти посла д-ра Володимира Загайкевича, обвинуваченого за провини з §§ 305 і 312. к. з., яких мав допуститися виголошенням промов на горі Маківці 10. серпня 1930 р. і на вічу в Перемишлі 27 березня 1931 р. Посла Загайкевича засудили на 2 місяці арешту без припинення кари.

У ВАРШАВІ ВЧАТЬ ХОДИТИ.

Варшавська поліція почала стосувати карні мандати у випадках неправильного ходження на улицях. Прохожих, які не держаться приписів, що в теорії обовязують віддавна, карають грошевою карою у висоті 1 зол. Хто не хоче заплатити на місці, буде мати справу в суді і заплатить ще більшу кару.

ЩО ВІДПОВІВ ОДИН МАҐІСТРАТ ЗА ВРАТУВАННЯ ДИТИНИ.

На передмісті портового міста, Кірккелді в Шотляндії трилітня дитина впала при забаві в канал. Тринацятьлітній Джекі Денд вскочив у воду та вратував дитину. Батьки вратованої дитини були вбогі, не могли винагородити хлопця, тому внесли просьбу до управи міста, щоби місто винагородило хлопця. Маґістрат відповів:

„Після розглянення урядом вимаганого докладного опису особи 13-літнього Джекі Денда та після вглянення у звіт управи будови каналу, подається до відома отсю резолюцію. Стан води каналу виносив згаданого дня 1.48 м. З огляду на ствержений факт не грозила Джекі Дендові ніяка небезпека, бо довжина його тіла виносить 1.446 м., отже він міг увесь час мати землю під ногами, коли стояв на пальцях ніг, або що тоді його ніс був принайменше 1—1½ цм. над поверхнею води, що зовсім вистарчило йому набрати повітря та віддихати. Повищі факти й дані зреконструували й випробували міські знавці та специялісти. На основі повищих обставин маґістрат не бачить ніякої причини брати під увагу просьбу при виплачення нагороди за вратування дитини, яке то вратування на основі зацитованих доказів не було ніяким виратуванням".

ТРАГЕДІЯ ВЧИТЕЛЬКИ.

З Янова люблинського приїхала до Варшави 27-літня вчителька Ольга Гаврилів, щоби в шкільній кураторії робити заходи в справі її редукції з посади. Заходи звільненої вчительки були безуспішні, наслідком чого вона таки в кураторії струїлася оцтовою есенцією. Нещасна, перевезена до шпиталю, номерла в тяжких муках.

СТРАШНА СМЕРТЬ БЕЗРОБІТНИХ.

Перед кількома місяцями жінка зредукованого театрального машиніста Зубля у Львові вбила свою малу дитину і себе. Причиною подвійного душогубства була нужда. Онодї відобрав собі життя сам Зубель, застрілившись на гробі жінки на Янівському цвинтарі. Мав 32 роки.

СЕРБСЬКА ДИКТАТУРА ВСПОКОЮЄ НЕВДОВОЛЕННЯ КУЛЯМИ

ЧЕТВЕРО ЛЮДЕЙ ЗГИНУЛИ З РУК УРЯДУ.

БІЛГОРОД (Югославія). — Югославянська диктатура починає тепер душити сильною рукою вислови невдоволення з уряду, які вона до цього часу толерувала.

Невдоволення росло майже від самої хвилі встановлення диктатури. Спершу дехто ще сподівався, що вона потрапить хоч завести який-такий порядок та добробут. Одначе скоро вже показалося, що вона тільки здущила свободу народа і за ціну свободи нічого йому не дала. Від яких трох місяців невдоволення стало проявлятися явно; не вважаючи на строгі заборони уряду, провідники опозиції стали висказувати отверто своє невдоволення з уряду. Уряд зпершу це толерував, видно думаючи, що в цей спосіб невдоволення вилетить у повітря пустою балачкою. Але уряд скоро побачив, що опозиційні бесідники не тільки давали вислів невдоволенню, але й скріпляли його. Уряд почав репресі.

У пятницю, підчас ярмарку в місті Уб, зараз під столицею, як Войстав Лязіч, посол і селянський провідник, почав промовляти до товпи, поліція стала стріляти до зібраних. Вбито двох селян, а кількох інших ранено. Поліцію обкидано камінням.

У Враніці, недалеко Спільта, священик Хорват висказав у своїй проповіди надію, що незадовго скінчаться терпіння Хорватів. По проповіди почалися заворушення, підчас котрих поліція знову стріляла до людей. Знову згинули дві особи, а чотири були важко ранені.

Сербські ґазети, прихильні диктатурі, поміщують острі напади проти Хорватів і їх провідників. З цього Хорвати передбачають, що диктатура думає з ними знову розправлятися кроваво, бо скільки разів у минувшині сербські ґазети нападали на Хорватів, стільки разів за нападами йшли репресії. Вони ждуть нового терору проти Хорватів.

ПРЕДКЛАДАЮТЬ НІМЕЧЧИНІ НОВИЙ ПЛЯН СПЛАТИ ВОЄННИХ ДОВГІВ.

ЛЬОЗАННА. — Німецький канцлер фон Папен дістав нині новий плян остаточної сплати капіталу Німеччиною на місце репараційних сплат.

Німеччина мала би згодитися заплатити 4 міліярди марок (коло 952 міліони долярів).

Перешкодою до цього пляну є все ще таки Франція, котра хоче вперед мати „забезпечення".

ЗАВОРУШЕННЯ В ІНДІЇ.

БОМБЕЙ (Індія). — Ненависть між Індійцями й магомеданами довела знову до проливу крови. На вулицях Бомбею зведено в пятницю жорстокі бої, в котрих згинули десятки осіб, а яких дві сотки були поважно ранені. Узброєна поліція з трудом успокоїла товпу.

Як звичайно, заворушення почалися, як магомедани повели похорон через індійську частину міста.

ПРОВІДНИК КОНҐРЕСУ МЕНШОСТЕЙ ЗАХОРІВ.

ВІДЕНЬ. — Д-р Вілфан, президент відбуваючогося тут конґресу національних меншостей, захорів нагло на серцевий удар підчас засідання конґресу. Подія трапилася підчас дебати над претенсіями Мадярів до краів, котрі колись належали до угорської корони.

ВБИВСТВО З МИЛОСЕРДЯ.

КОПЕНҐАҐА (Данія). — Минулого листопада померла тут баронова фон Дюбен. Розсліди ствердили самогубство, але дочка померлої, Ельса Банґ, призналася, що вона помогла матери поповнити самогубство, даючи їй більшу дозу лікарства, ніж було дозволено лікарем.

Паню Банґ арештовано й поставлено на суд. Вона не перечила своїх попередніх заяв, але додала, що мати так мучилася своєю недугою, що вона з милосердя помогла їй покінчити з собою. Суд признав її винуватою, але наложив на неї кару тюрми всього на три місяці. Як пані Банґ висиділа в тюрмі місяць, данський король зніс і цю кару і її випущено на волю.

ПОТОНУВ КОРАБЕЛЬ.

КОБ (Ірляндія). — Фінський чотиро-щогловий вітрильний корабель „Мельборн" зударився тут з американським нафтовим кораблем „Семинол". Підчас катастрофи затонуло одинацятеро люда залоги „Мельборна". „Семинол" виратував 26 людей. Між потонувшими є й капітан корабля, Йогансен.

Катастрофа скоїлася коло півночи, серед страшної мраки й темноти. „Мельборн" приїхав сюди з Австралії з ладунком пшениці. По зударенню він став топитися так скоро, що в дві мінути по зударенню ввесь його перед був уже під водою.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1914, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НЕДОРІЧНА ОЩАДНІСТЬ

Краєве Товариство Виховання, яке орґанізує людей, занятих вихованням дітей, постановило на своїй конвенції в Атлентик Ситі, Ню Джерзі, піднести рішучий протест проти недоладної ощадности. Як можна догадуватися, ощадність стоїть у звязку з економічною крізою, а виховники протестують проти ощадностей у видатках на виховання.

Що голоси за таку ощадність підносяться, це знає кождий. У декотрих місцевостях уже навіть пороблено того роду ощадности, себто зменшено видатки на удержання шкіл, зменшено число вчителів і вчительок, наслідком того стягнено кілька кляс в одну, зменшено видатки на всякі шкільні витрати на здоровля, розривки, професійні підготовки та культурну роботу серед школярів. Все те і тому подібне роблено в імени ощадности.

Виховники власне висказують думку про такі ощадности. Вони звертають увагу суспільности, приміром, на те, що кляси можна збільшувати тільки до певного степеня. Коли кляса осягне певне число дітей, учитель не може вже удержати дисципліни й не може звертати уваги на поодинокі діти, як цього вимагає розумна наука. Така кляса перестає з часом приносити якінебудь користи. Діти просто збираються громадно, видержують у клясі якийсь час, але з цеї невигоди для них нема ніякої користи. Така школа замісць навчити чогось, тільки забирає пусто-дурно час дітям. У цей спосіб через нерозумну ощадність викидається в болото ті гроші, які видається. Бо видно, і гроші треба вміти розумно видавати й розумно ощаджувати. Як кожда справа, так і ця має певну золоту міру. Коли її не придержуватися, то тратиться все.

До таких наслідків доводить ощаджування на вчительських силах. Школа, що не дбає за відповідне число вчителів, минається зі своєю цілю. Таке саме жде ту суспільність, що не дбає за розривки для дітей. Це видається люксусом, без якого можна би легко обійтися. Алеж це не люксус, не марнотравство, а жива частина виховання. Без цього ціле виховання буде шванкувати, а гроші, видані на таке неповне виховання, це гроші, викинені надурно.

Американська суспільність може бути вдячна своїм учителям за отверті слова, сказані про ощаджування на виховання, бо це може заставити суспільність подумати і над іншими справами, де теж ощаджені гроші не є ощадністю, а викиненням і тих виложених грошей.

УКРАЇНА В КІГТЯХ МОСКОВСЬКОГО БОЛЬШЕВИЗМУ

ОЧЕВИДЕЦЬ ОПОВІДАЄ ПРО ВІДНОСИНИ НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ.

Матеріяльне забезпечення молоді.

Молодь — це найважніший атут радвлади, єдина надія на майбутнє. Цю молодь виховується на фанатиків комуністів, які крім того, що в своїй батьківщині мають жити зовсім уже по писаниям Маркса й Леніна — мають ще при найближчій добрій нагоді понести свою віру „на остріях штикоф" у всі країни старого континенту, а може й нового. Виходилоб отже, що радвлада у зрозумінні власного інтересу повиннаб неменше горячо дбати й про фізичний розвиток молоді, отже про її матеріяльне забезпечення, бодай настільки, щоб відсоток фізичних хирляків був між молодю якнайменший.

Радвлада дуже добре це розуміє і не можна сказати, що не докладає усіх зусиль, щоб запевнити молоді можливі умовини існування. Та зрозуміння справи, гарні наміри й зусилля — одна річ, а фактична спроможність та досягнення — друга; всі матеріяльні засоби країни скермовані на одно: виконання пятилітки — і силою вже цього одного факту всі інші, навіть такі важкі завдання, як запевнення молоді сяк-так можливих умовин істнування — мусіли зійти на дальший плян. Крім того ще й бюрократичний розгардіяш у постачанню, особливо представлені вже питоменности радянської рахунковости до решти підривають цю справу. А на Україні — до всього цього долучається ще й безжалісний кольоніяльний визиск на річ метрополії — Москви. Найпершим завданням України що року є віддати Москві назначену скількість збіжа та сирівців, розуміється майже задурно; все інше залишається помисловости місцевої адміністрації.

Тож не диво, що 90 відсотків дітвори на Україні жиють прямо в неймовірних матеріяльних умовинах. Сільські діти моглиб позавидувати долі хочби малих муринчат із якогонебудь Сенеґалю, бо ті хоч студени не зазнають.

Білого хліба сільська дітвора до 7 року життя взагалі не знає, бо часів НЕП, коли цей хліб був, не памятає, а тепер його нема. Набіл мають в дуже малій скількости. Ба й чорного хліба ніколи доволі нема.

Не говорю також про теперішні відносини, яких я вже — на щастя — не є очевидцем; ще в зимі, обсервуючи харчові відносини по селах України, я жахався, що то буде діятися в передновок; вже тоді в богатьох околицях України (особливо на північній Волині й на Чернигівщині) царив прямо азійський голод, який очевидно відбивався найтяжче на дітях. На фізичний розвиток молоді таке відж761влювання має, розуміється, фатальний наслідок. Кругле, румяне діточе лице можна на селі побачити хіба — на аґітаційнім плякаті. Живі діти недорозвинені, худі, почорнілі, з животиками надутими ніби мячі, абож запалими — залежно від того, чи дитина напхалася якимнебудь буряном, чи ще не встигла.

З одежею та взуттям справа ще гірша, якщо загалом можливе тут дальше степенування вниз. Малі сільські діти часто-густо бавляться в поросі голі, як мати родила. Ті, що в садках — тільки в одних сорочинах, старші небагато краще одягнені. Але в літі ще яктак, бо хоч тепло. Зате в зимі майже вся сільська дітвора на Україні ніби заарештована — сидить камінцем у хаті, бо нема ні теплішої одежі ні взуття. Школи майже зовсім пустіють.

Трохи краще є положення старшої сільської молоді, хочби з тої рації, що вона є більше потрібна радвладі у щоденній громадській роботі — при ріжних кампаніях, які ніколи не переводяться. Тимто й має та молодь більше спроможности й нагод задовольнити свої матеріяльні потреби, бодай у мінімальних межах. Тут, очевидно, трудно встановлювати якунебудь тверду скільксну чи якісну норму, бо все залежить від безлічі ріжних обставин.

(„Новий Час").

КУДИ ЙДЕ НІМЕЧЧИНА?

(Від власного кореспондента з Европи).

Вибори до німецького парляменту призначено на 31 липня. Старий парлямент з його непевною більшістю розвязано. Це була вимога Гітлера до новоствореного шляхоцького кабінету міністрів на чолі з фон Папеном. Німецькі фашисти, які мали в дотеперішньому парляменті 107 послів із 444, сподіваються здобути на нових виборах більшість.

Прихід „панів з моноклями" до влади в Німеччині здивував і збентежив широкий світ. Якось усі звикли до тої думки, що найближчим кандидатом на панування в Німеччині має бути так звана „національно-соціялістична німецька робітнича партія" під проводом Адольфа Гітлера.

Але несподівано, як за помахом маґічної палички, все в Німеччині перекрутилося. Не стало премієра Брінінґа, провідника католицької партії, але не прийшов і Гітлер: **владу в державі взяла ґрупа ґенералів, що кермує німецьким стотисячним наемним військом** (Райхсвер). **На чолі Райхсвери стоїть ґенерал Шляйхер,** „чоловік за стіною": **він дає напрям сучасній німецькій політиці,** але він не схотів стати на чолі нового уряду.

Члени кабінету фон Папена виразні монархісти. Новий міністер внутрішніх справ, фон Ґайль, заявив, що він не скриває своєї вдячности перед династією Гогенцолернів, яка зробила багато для збудування сильної Німеччини в минулому.

Як дійшла Німеччина до влади монархістів через 14 років після проголошення републики 1918 року? Німецька република повстала в дуже скрутних обставинах. За поразку монархії в світовій війні мусіла платити німецька демократія, ввесь німецький народ. **Вину за війну, яку почала фактично Австро-Угорщина, переложено на Німців.** Кожний Німець відчуває цю щорічну данину державам-побідницям як **моральне пониження.** Через те зріс великий націоналістичний рух серед німецького народу.

Західно-европейські демократичні держави (Анґлія, Франція, Бельґія), **поклавши на німецький народ великі тягарі, допомогли, проти своєї волі, зростови сил протиреспубліканських і протидемократичних у Німеччині.** Значна частина німецької нації, особливо в цю добу великої господарської крізи, згадує час панування цісаря Вільгельма перед війною 1914 року, як рай. Німці бачать, що їх міжнародніми договорами роззброєно, але держави-побідниці про роззброєння й не думають. Франція витрачує на військо значно більше грошей, як перед світовою війною, Польща дає на військові справи майже половину свого буджету. Ця **нерівноправність гнобить морально культурний німецький нарід. В Німеччині,** з її малою армією, **зріс надзвичайно воєнний дух,** бажання помсти за політичне пониження й за матеріяльні жертви на користь держав побідниць. **У Німеччині поширилась ненависть до чужинців.** Через ненависть до держав Антанти німецька держава вступила в тісний союз з большевиками ще 1922 року.

Не дивно, що в цих напружених обставинах у Німеччині набрало великої політичної ваги військо. Німецьке військо стоїть поза партіями; воно слухає й виконує тільки прикази своїх командантів.

Була загроза, що до влади прийде Гітлер. **Кождий знає, що диктатура Гітлера в Німеччині мусить привести до внутрішньої війни.** Проти диктатури фашистів неминучо виступлять комуністи й соціял-демократи. Мабуть не мовчатиме й католицька партія, що має під своїм проводом християнські робітничі професійні союзи. Для головної думки провідників німецької армії — **посилення воєнної могутности Німеччини** — диктатура фашистів та внутрішня домашня війна дуже небезпечна. Бо в таку війну малиб умішатися сусідні держави, й це скінчилосяб ще більшим ослабленням Німеччини. Ось чому ґенерали з Райхсвери рішили не ждати більше та взяти владу в свої руки.

Комуністи, соціял-демократи та лівобуржуазні партії (католики) стали до нового уряду в гостру опозицію. Німецькі націоналісти (монархісти) та гітлерівці піддержують цей новий уряд. Міністри з кабінету Папена першим кроком своєї діяльности ухвалили зменшити допомогу безробітним у Німеччині на одну четвертину. Зате подарували великим промисловцям 100 міліонів марок незаплачених податків. Отже клясове обличе нового уряду дуже ясне.

Гітлер піддержує нову реакційну владу. Через те його партія переживає великі труднощі. Правда, Папен дозволив Гітлеровим „штурмовим відділам" носити уніформи (брунатні сорочки) і робити маневри. Але що з того? Аджеж у партії Гітлера є багато безробітних, яким Гітлер обіцяв золоті гори, а тепер їм зменшено допомогу!

Ще місяць лишається до рішучого бою в Німеччині. Буде боротьба не тільки між монархістами та републиканцями, не тільки між прихильниками диктатури й демократії, але також між сторонниками диктатури Гітлера чи Шляйхера. Хто переможе? Демократія чи диктатура? Це головне питання. При перемозі демократії положення буде цілком ясне. Німеччина вернеться до парляментаризму. Але коли переможуть сили диктаторської реакції, то справа не зовсім ясна: хто буде диктатором — Гітлер чи Шляйхер? Сили їх нерівні й неоднакові. **Гітлер має багато голосів на виборах, але в руках Шляйхера є стотисячне дисціпліноване військо.** У Гітлера красні слова, а у Шляйхера **скорострільи, панцирні авта, бойові аероплями.** Видно з усього, німецькі ґенерали так легко влади Гітлерови не віддаруть. Як-не-як, а ці барони з додатком „фон" не можуть визнати над собою авторитету якогось там негербованого демаґоґа, підстаршини Гітлера, який мусів би стояти перед цими ґенералами „струнко", а не командувати.

Воєнна диктатура вже нераз в історії народів приходила до влади в такий час, коли в державі не було політичної рівноваги. Так запанував у Франції Наполеон Бонапарте 1799 р., таксамо прийшов до влади Наполеон III. 1852 р. Коли німецька демократія, яку жеруть з двох боків два претенденти на диктатуру — комуністи й фашисти, не переможе цих противників і не встановить нормального ладу, то диктатура ґенералів буде неминуча. Німецький фашизм у такім разі тільки допоможе цісарським ґенералам міцно сісти в сідла. Замісць обіцяного Гітлером „третього цісарства" вернеться **друге цісарство** з Вільгельмом II. або з його сином на чолі...

А. Н.

В. Будзиновський.

ЯК ЧОЛОВІК ЗІЙШОВ НА ПАНА

(Оповідання).

(20)

Пані, власниці доньок на виданню, почувши це, дуже тим зажурилися. Їм жаль стало „бідної" Сальки, що Рудецький загнівався і тому Стефана до себе ще не запрошували. Потерпали, що зі Стефана не будуть мати користи, отже шкодували коштів приняття.

Вернувшися до хати, Стефан довго не міг заснути. Думав про те, що чув і бачив на візиті у панства Добринських. Силкувався здати собі справу з враження, яке зробив на товаристві, головно на господарях. Обчисляв свої вигляди на будуче. В такім домі, в такім товаристві був він перший раз в життю.

— Яка там обстанова, який смак?! В наших хатах того нема. Ми некультурні, схлопілі, як головна маса нашої суспільности. Не маємо смаку, не маємо грошей... Варта, варта паном бути! — думав, засипляючи.

На другий день прийшов лист від Галі. Стефан і не думав розпечатувати. Вклав до кишені і сів до фортепяну. Хотів приготовитися до слідуючої візити у Добринських.

*

В суботу вийшла з друку книжка Стефана. Як він сподівався, зробила сензацію. Не в українській пресі, бо українські журналісти держалися „руського" календаря, з тою лише ріжницею, що жили взад не днів тринацять, а тринацять літ. Оцінку з українських творів подавали звичайно по смерти автора. Перші вдарили в дзвін польські часописи. З цілою заїлістю критики кинулися на автора. Одна з ґазет писала, що книжка звертається проти Поляків і панів; що вона підготовляє нарід до кровавої революції, до такої різні, яка була в 1846 році. Називаючи автора книжки новочасним кровожадним гайдамакою, ґазета звертається до уряду з запитом, коли він раз уже перестане дивитися крізь пальці на таку аґітацію живим словом і друком? Критика кінчилася перестородою:

„Коли розшаліється буря, коли по краю піде морд і пожежа, тоді буде запізно".

Та стаття справила Стефанови неабияке вдоволення. Вона доказувала, що це, що він писав між стрічками, бо ясно не міг, мож було з його книжки вичитати. Цеж була його ціль.

Крім того, як для нього, так і для його товаришів, не було ліпшої похвали, як саме така критика в часописі противного їм табору, як злість ворога.

— Але щож?! На що мені все те, коли я моєю славою не можу похвалитися перед дівчиною? Та слава пошкодила би мені!

Коли в четвер прийшов до Добринських, Салька відтягнула його на бік.

— Це таки не був жарт? — спитала. — То ваша була та книжка, котру ви показували мені оноді в Бруховичах? Нині в ґазетах страшно виганьбили книжку якогось Порубальського. Пишуть, що він кровожадний анархіст.

— Панно Сальцю! Не такий чорт страшний, яким його малюють. Книжка моя, я з тим не криюся. Тільки не все правда, що про неї пишуть. Мене критикував такий, що тої справи не розуміє. Якийсь дурак, до того ще наш ворог. Тому то критика така неприхильна і напастлива. Одна ґазета зганьбила мене, друга похвалить.

— Ат... не кажіть. Щось таке ніхто не може похвалити... ніякий розумний чоловік.

— Мені гадка тих розумних байдужа.

— Чи й моя гадка вам байдужа?

— Я не так думав.. не взагалі. Говорю про ґазети. Критики, що пишуть в ґазетах, то бандити. Як який автор не підплатить їх, то його виганьблять, брешучи на нього.

— Ґазету читають ті, з котрими ви сходитеся, у котрих ви буваєте, — додала з притиском.

— Ви так дуже респектуєте все те, що стоїть в ґазеті? Вірите, як у евангеліє?

— Я ні. Я ґазети не читаю. Як читаю, то лиш новинки... Зате татко читав. Страх, як він сердився, коли прочитав про вашу книжку. Страшно вигукував на якихсь бунтівників, на „червоні бестії".

„У нас не буде спокою", — говорив татко з досадою, — „доки тих бунтівників-москалів та соціялістів не вивішають, або не виекспедіюють за границю до Росії. Най туди ідуть собі, коли їм тут зле!"

Стефан замнявся. Не знав, чи боронитися, чи брати шапчину під пашину і таки навернутися до Галі.

— Ліпше власновільно винестися, як ждати, аж мене самі випросять, — думав.

Вже й витягнув годинник і глянув на нього, що звичайно буває вступом до виходу.

— На наше щастя, — тягнула далі Салька, — тато не підозріває, що то ви можете бути автором цеї книжки. Ви задобре вигдядаєте і поводитеся, і татко знає, що ви з порядної родини. Йому й на думку не прийде, що такий гладкий і освічений хлопець міг би писати книжки, ще й такі! Думає, що це якийсь ваш іменник... Як мною дорожите, то раджу вам не признаватися, що то ви автор... Бійтеся Бога, не признавайтеся, бо все пропаде! Найліпше було би, як би ви нині татка цілком виминали. Я боюся, що як татко зачне про ту книжку балакати, то ви зрадитеся.

Цілий цей вечір душа Стефана була на рамени. Його очи вічно блудили за старим. Хотів вичитати з лиця його найглибші мисли.

— Чи підозріває в мені автора, чи ні? — думав. — Що сталось би, якби знав правду?

Послухав ради дівчини і окружав та виминав старого як міг. До вечері все дуже добре йшло. І вечера пройшла, старий не мав нагоди ні словом забалакати до нього. По вечері Стефан запхався в кут веранди, де з дівчиною забавлялися коштом того місця, на котрім у Рудецького повинні би рости вуса.

— Щось ви нині дуже задумані, пане Порубальський — хтось за плечима Стефана забалакав носом.

Пан Добринський, з довгим цибухом в руці сів на стільчику коло Стефана, подав доньці сірника і казав, щоби запалила його люльку.

— Пан Порубальський хоче іти на адвоката, — зачала дівчина. Боялася, щоби старий не зачав про книжку, тож сама зачала розмову, щоби не допустити до немилої для неї розмови.

— Так, таак? Думаете пускатися на адвокатуруумм? — спитав Добринський.

— Я до адвокатури чую найбільше замилування.

— Адвокатура, адвокатура... То, гм... і це нині не злий хліб. Спосібний адвокат може високо вилізти. Може зробити карієру... мм... мм... Як звяжеться з великими фінансовими установами... мм... з вищими сферами. Та на це треба дуже довго ждати! пфф...

Облаки диму бухнули в лице Стефана.

— Деж нині йти... що зачати? — спитав Стефан — Нині скрізь так повно... Деінде ще тяжче добитися чогось ліпшого... А така скрізь залежність!... Ще в політиці можна зробити карієру. Як хто має широкі плечі... Стефан вкусився в язик, щоби не сказати дечого непотрібного.

(Дальше буде).

Між приятельками.

— Мій наречений оповідає кождому, хто лише хоче його слухати, що небаром ожениться з найгарнішою в світі дівчиною.

— То дуже негарно з його боку! Таж він обіцяв оженитися з тобою!?

На лекції релиґії.

— Що робили Жиди, як перейшли Червоне море?

— А звісно що: сушилися.

— Вірте мені, я нераз кладуся спати голодний.

— Щож хочете? Я кождого ранку встаю голодний!

В ОБОРОНІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДНОСТИ

(Докінчення)

II.

Може повстати питання: а чомуж і далі чехословацька република не хоче утримувати Подєбрадської Української Академії? Але в тім то й „питання", чи можна взагалі ставити таке питання. Воно бо дуже делікатне на обидва боки й особливо для нас, Українців. Чехословацький нарід в особі свого президента, парляменту та визначних діячів у 1920 р. розпочав для нас допомогову акцію. Тоді вона була для нас, Українців, надзвичайно вчасна й необхідна. Ми були розбиті, можна сказати, на всіх фронтах, рідну землю мусіли покинути тисячі й десятки тисяч нашого війська та патріотичної інтелігенції, на українських територіях панував хаос. Ми гостро потребували якоїнебуть допомоги — й вона прийшла; та ще й у надзвичайно доцільній і культурній формі. Не будемо говорити про сотні й тисячі нашої інтелігенції, що позакінчували у Чехословаччині високі студії. Це річ загально відома. Але ось від того часу минуло десять літ. Хоч і під чужим пануванням і в чужих державах та на еміграції, але нарід наш (маємо на увазі території по цей бік Збруча та Америку) всеж більше менше заспокоївся, привів до порядку своє господарство, улаштовувався, хто як міг, і жиє. Отже не дивно, що у держави та ще й такої невеликої, як Чехословаччина, могло натурально повстати питання: чи не прийшов час допомогу для еміграції ліквідувати. Бо й справді: не може такий стан тягнутись безконечно, особливо коли й сама держава, як Чехословаччина, має свої великі повинности, борги та безробітних, яким теж треба допомагати. Ось чому це питання таке делікатне. І особливо, як то ми зазначили, воно делікатне для нас, Українців. Бо приняти поміч сусіда в момент біди — це одно, а перейти цілком на чиєсь утримання — то вже інша річ. Таке положення — болючо відчуває й всіми силами старається його уникнути кожна окрема людина; тим більше таке положення мусить гостро відчути кожна нація, що має свій гонор. Щож зокрема до Чехословаччини, то тут справа особливо делікатна, бо хоч ця держава нараховує 13 міліонів людности, але **самих Чехів є лише 8 міліонів, себто рівно стільки, що й Українців по сей бік Збруча та в Америці.** Поки з Чехами доводиться говорити на теми дальшої їхньої допомоги для нас, то вони й указують, що, фактично, сили наші майже рівні. Бо хоч у Чехословаччині є 13 міліонів, але вони мусять утримувати не тільки чеські високі школи — університети та техніки, — але й словацькі та німецькі. І що з боку їм дуже добре видно, що **український нарід по цей бік Збруча та в Америці цілком може перейняти на своє утримання Подєбрадську Академію. Коли ж вона впаде, то це буде цілковита вина Українців і нічия більше.**

Отже, — чи справді український народ може фінансово перейняти на своє утримання Подєбрадську Академію?

Розрахунок тут такий: **академія, при тій умові, що їй залишаються всі допомогові учебні установи (лябораторії, кабінети і т. д.), потрібуватиме на своє утримання річно дуже невеличку суму, як для високої школи з трома факультетами, а саме 30,000 долярів.** Рахують, що колиб серед восьми міліонів Українців знайшлося лише 3,000 таких людей, що далиб річно по 10 долярів на цю мету, то ціла справа булаб полагоджена: ми малиб дійсно свою власну вільну високу школу — політехніку. Отже цікаво: запитаймо самі себе, поклавши руку на серце: чи можливо для нас, чи ні? І ми мусимо відповісти: ясно, що можливо. Бо, ща таке 10 долярів річно? Це 100 золотих польських або 360 корон чеських.

А скільки міліонів нашого народу пускає такі гроші з тютюновим димом у небо? І то не за рік, а за яких два-три місяці. Але хтось може сказати: чому цю повинність на академію мають нести лише 3,000 людей із 8 міліонів? Рація! Лише тяжко буває всю націю змоболізувати для якоїсь справи, особливо нашу націю, що так розкидана між окремими державами та по цілому світі. Тому завжди на кожду громадську справу відгукаються вперш у чергу елементи більш свідомі й патріотичні. Але певне у нас лише 3,000 свідомих та чутливих людей? Звичайно, що це був би наклеп на українську націю: маємо їх не три тисячі, а 30 тисяч, 300 тисяч і 3 міліони. Отже справа утримання високої школи для нас — це справа не десятків долярів для кождого і навіть не одного доляра — це справа десятьох або пятьох центів. Іншими словами — це справа н е г р о ш е й, а лише охоти, бажання, свідомости орґанізованости. Треба лише, щоби кождий не оглядався на інших, не чекав, а дав свою жертву, хочби найменшу. Багато маленьких жертв — одна велика.

І який би то був щасливий день, — а він можливий — і якіб ми були горді, колиб нарід український міг протягнути руку народови чехословацькому і сказати: „Дякую Тобі, Брате, за поміч у тяжку годину. Тепер дозволь, щоб я свій тягар ніс на своїх власних плечах"*).

П. Б.

*) Справу збереження академії провадить „Товариство Прихильників Української Господарської Академії", що має свій осідок у Празі, в Чехословаччині. До нього належить звертатись у всіх справах допомоги академії, тудиж надсилати пожертви і звідти можна дістати безплатно книжки про академію. Адреса Товариства така: Spolecnost pratel Ukrajinske hospodarske akademie v Ceskoslovenske republice. Praha, Dejvice 1506.

Марко Скритий.

РОЖІ.

I.

Засмутися рожа
Молоденька дрібна;
Похилила головку
Й сама спати лягла.
А як соняшнім ранком
Пробудивсь квіт-народ,
Із маленької рожі
Засміявсь ввесь город...

II.

Промовляла рожа до хлопця молодого:
Не зривай мене з рідного пня мого.
Бо перестану цвисти і зівяну;
А як лишиш мене в спокою
— Будеш частіше любуватись мною
І я миліше тобі в очі гляну.

III.

У широкій полонині,
Над ручаєм, у долині,
В блеску сонця над водою
Я знайшов цвитучу рожу
І спитав її: „Красуне,
Чи підеш ти в світ широкий
Враз зі мною?"

Відповіла дрібна квітка:
„Я не можу!
Я ще мушу тут остатись,
Блеском сонця любуватись,
Розцвитусь — піду з тобою".

А коли одної днини,
Пізним вечером у літі,
Я пішов знов в полонину
Пошукати свою рожу,
— Я знайшов пусту долину!...
І оставсь самотній в світі...

Було рвати, як просилась,
Булаб в твоїй хаті цвила,
А тепер хтось інший має
Тую рожу...

Клієнт приходить до бюра й звертається до канцелярійного помічника: Ваш шеф у середині?

— Так.

— Можу бачитися з ним?

— Не знаю. Він уже сидить там шістьдесять днів. Як хочете бачитися з ним, будете мусіли звернутися до управи тюрми.

Мод. Левицький.

ЛЮДИНА-ЗВІР

(Із збірки „Червоний Жах").

(2)

Дома я вже батька не застав: помер уже рік передтим; мати ще раніше померли, ще коли я дома був. Двох братів, що після мене, теж узяли до війська. Одного вбили, а про другого й досі не знаю: чи живий, чи пропав де. Мабуть теж убили. Дома лишилася тільки баба старенька та наймолодший брат, парубок.

Сумно мені стало, Боже, як сумно!

Така пустка в хаті... Та нічого не вдієш.

Ото я одружився тай став хазяйнувати. Молодший брат при мені, йому літ 18 було, та баба віку доживає.

Отак жили ми, поки та революція почалася.

Зпочатку воно було нібито й добре. Я бачив на власні очі, яке безладдя було за царських часів, яка крадіж скрізь; бачив, як знущались над нашим народом у Галичині московські начальники. То й була думка, що тепер стане краще.

І за Центральної Ради воно було нібито й краще, та не на довго.

Як почали самовільно вертатися з фронту салдати, як повернулись усякі злодії та арештанти, що їх із Сибіру та з вязниць повипускали, як почали в осені того року розбивати та грабувати панів, ліси рубати, — оттоді я побачив, що стало гірше, ніж було за царських часів... Хто господар був, хто своє й чуже шанував, той мусів сидіти нишком, а верховодила скрізь ота голота, оті злодії та арештанти. Нас вони лаяли „буржуями" й нахвалялись убити та знищити. Їм що? Своєю працею жити не звикли, то й чужої не шанували. Їм большевики сказали: „Все ваше, бо ви пролетарі" — тай ото ввесь закон для них був.

Забрали панську землю та поділили. Але знову надійшли з фронту салдати, та почали й собі вимагати землі.

„Ми, — кажуть — пропадали в окопах, а ви вдома сиділи та за це собі все й поділили!" Почалися сварки та бійки; хто взяв уже землі, — не хоче її назад віддавати. Ото зібралися на нараду, понапивалися тай рішили ввесь двір, худобу й майно панське поділити, щоб і тих нових задовольнити. Жила у дворі пані — вдова, старенька вже, та небога при ній панночка, каліка була, горбата. Так собі людиська були; нікому кривди не робили; як коли, то й помагали ліками людям. Одну сироту селянську виховували у себе.

Я не був тоді вдома, до міста їздив, як оті злодії пішли ділити панське добро. Вернувся, а жінка й каже мені: „Все у ворі забрали, паню й панну вбили, а тепер самі бються".

Я пішов подивитися. Коло розправи щарварок і крик. Вже один моряк убив із револьвера арештанта, свого товариша; всі пяні, розлютовані, як ті звірі. Плюнув я й пішов до двору.

На подвірю порозкидано якесь шмаття, коробки, побитий посуд, книжки подерті, папери, а під вікном коло ґанку лежить два трупи з розваленими головами: пані й панна, ота небога її, — руки порозкидали. Так мені гірко стало, що й сказати не можу. Не пішов я й у хату, у дворі, — що я там побачив би?

Оце тобі й свобода!

Як прийшли московські большевики, а Центральна Рада відступила, стало ще гірше. Скрізь понастановляли комісарів, більше з Жидів, а то були й кацапи — „товариші", а деколи по селах то й з наших: якийсь моряк, дезертир або арештант. У нашому селі головою комітету був таки наш конокрад, що з Сибіру вернувся; та його скоро вбили наші ж таки люди, бо дуже грабував і знущався над людьми; тоді за комісаря прислали жидка.

На цей раз не довго хазяйнували большевики: прийшли Німці й вигнали тих грабіжників. Вернулася Центральна Рада й під Німцями настав порядок; припинилося те самоуправство всякої босоти. Тягнули й Німці з людей хліб, худобу, сіно, овес, та всеж таки хоч тихше стало, якийсь порядок був.

Як скинули Німці Центральну Раду й настановили гетьмана, знов почалося знущання над людьми. Повернули старих станових та справників, пускали на села карні відділи з московських офіцирів та панських синків тай почали назад відбирати землю й награбоване добро панське та худобу, а що вже знущалися над людьми та били, — то не доведи Мати Божа! Хто найбільше грабував — ті повтікали; найгірше дісталося тим, що менше були винні, а тільки брали те, що їм большевицький комітет присудив. Били людей шомполами, розстрілювали, кого паничі показували, забирали в тюрми найповажніших селян. Боже, що тоді лиха було!

Зеленюк зітхнув і знов помовчав, задумавшись над тими спогадами.

— Звалив народ Скоропадського, вигнав Німців, — тай знову прийшли московські большевики, а з ними й ті злодії, грабіжники й комісарі.

І знову почалося те безладдя та злодійське панування. Большевики здерли хліба та худоби, скільки хотіли, та ще й оповістили мобілізацію всіх від 16 до 45 літ; а хто не прийшов би, того мали розстріляти.

(Кінець буде).

Багатий батько: Скажіть мені, чи ви оженилисяб з моєю дочкою, колиб вона не дістала віна?

Юнак: Певно!

Батько: Ви не є людиною бизнесу. Не можу за такого чоловіка віддати моєї дочки.

—o—

Пані Кописткова читає повість Достоєвського „Ідіот". На хвилю вийшла, а коли вернулася, не застала вже книжки й питається:

— А де мій „Ідіот".

Наймичка: Пан пішли до своєї кімнати, прошу пані!

—o—

Пех.

„Чи памятаєш, любий мужу, нашу першу стрічу?"

„Ніколи не забуду цієї днини.

„Було це в пятницю, тринацятого дня місяця. Сиділо нас тоді при столі тринацять осіб".

ДИВОВИЖІ МИНУЛОГО.

У давнині траплялися частенько всякого роду дивовижі, які в нинішніх часах направду будять у нас сміх і здивування. Нині переводити процеси проти звірят назвав би кожний останнім безглуздям, а то й неможливістю, а в давнині такі процеси відбувалися цілком так, якби „оскаржені" були людьми. Був отже трибунал, що складався з кількох суддів, був прокуратор, був навіть оборонець, назначений, очевидно, з уряду.

Ось кілька прикладів із цього роду процесів.

У 1266 р. в місцевости Фонтенай у Франції присудили на костир звичайнісіньку свиню за те, що пожерла дитину, яку родичі лишили без опіки.

Сто літ пізніше станув перед світлим трибуналом суддів кінь за те, що скинув із себе їздця, який убився. Вирок був дуже суворий, бо „оскарженому" втяли голову. Це було в місцевости Діжон, теж у Франції.

У 1488 р. в Отен відбувся процес проти щурів. Оборонцем оскаржених гризунів був тамошній адвокат, Шассене.

Таксамо є звісною річчю, що десь около 1530 р. в Бом відбувся процес проти хрущів за нищення деревини.

У 1604 р. париський парлямент присудив повісити наївного осла.

У 1699 р. в провінції Оверні відбувся превеселий процес проти... гусениць. Найвищий суд завізвав тоді гусениці перед своє обличе й водночас виготовив проти них акт оскарження, який закидував їм, що вони нищать чужу власність — у цім випадку сади й виґнниці. Розправу мусіли відкладати з дня на день, бо безличні гусениці ані гадки не мали ставитися перед суд. Вкінці таки засуджено їх заочно. Суворий вирок, у якому аж роїлося від учених цитатів, наказував гусеницям явитись в означеному дні й на означеному місці, щоби можна було виконати присуд. Вдруге злегковажили собі гусениці суд, який наказав написати вирок у багатьох примірниках і розкинути по полях.

Таких випадків було багато не тільки у Франції, але й у Німеччині й Італії.

Ямб.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний член „Запорозької Січи", від. 206 У. Н. С., складаю сердечну подяку Українському Народному Союзови за уділення мені допомоги в сумі 50 долярів з фонду допомогового. Таксамо складаю подяку Урядови „Запорозької Січи" й членам за те, що, зважаючи на мою недугу, дають мені поміч уже чотири й пів року.

Я взиваю український загал вступати до Українського Народного Союза, бо Союза є батьком, котрий у важкім положенню кождого Союзовця підтримає.

Семен Бухтик,
Вунсокет, Р. Ай.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

П. П., Шикаго, Ілл. — Звітів з орґанізаційних поїздок не поміщуємо, бо вони всі мають менше більше однаковий характер. Але всі вони є зложені й переглянені. Якщо подекуди піднесять які нові думки, то це буде використане Головним Урядом і редакцією. А коли збереться цікавий матеріял, то з нього буде виготовлений один звіт. З тих причин не поміщено теж і надісланого нам звіту з орґанізаційних зборів у Шикаго.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

З українського життя в Америці.

БОФАЛО, Н. Й.

Свято в честь Івана Франка.

Рік-річно святкують Українці память незабутнього нашого каменяра, Івана Франка. Звичайно таке свято уряджується спільними силами ріжних груп, забуваючи в той час на партійні спори. У нас в Бофало так не сталося. Так званий „Український Центральний Комітет", вибраний з представників громад, спеціяльно в ціли участи в „сентенієлі" міста, урядив це свято на власну руку проголошуючи виразно, що дохід зі свята йде на покриття коштів згаданого виступу на святі в память 100-літнього істнування міста. Концерт відбувся 26 червня. Українська православна громада, ані громада на так зв. „Блек Рак" до того комітету не входять, але помимо цього обидві громади зрозуміли значіння свята і заявили свою поміч у святкуванню памяти Франка. Громада православна навіть явилася на концерті в більшім числі, ніж інші.

Заки приступлю до самого концерту, мушу звернути увагу на передчасне вихвалювання подвигів комітету. Кілька разів доводилось читати в тутешній американській пресі імена комітетових і розділення їх праці. А було тих імен около сотки. Тому здавалося, що як самий комітет з дітьми і жінками прийде на концерт Франка, то вже галя буде до половини заповнена. Показалось одначе, що велика „Елмвуд Мюзік Гол" на превеликий жаль, встид і сум була порожнісенька. Присутних було 124 людей на галі, що містить 3,000 публики. Сумно було дивитися на порожні місця і зараз видно було, що тут десь мусить бути причина невдачі. Адже виступали аж три злучені хори з 75 співаків і колиб кождий співак продав був по 5 тикетів, то булоб уже коло 400 присутних. А ціни місць були досить приступні. Вже з браку присутніх видно було, що не було гармонійної праці в групах, які репрезентує Центральний Комітет. Громадянство бачило у святі головно бизнес, а не пошанування памяти Франка.

Приходжу тепер до самого концерту. Виходжу з того заложення, що скорше може бачити помилку той, хто дивиться здалека, ніж той, хто її робить. Тому і я позволю собі на деякі завваги. В першій мірі зазначую, що назагал не було це свято Франка, бо крім деклямацій і промови не було нічого замітного, щоб вказувалоб на згадку про Франка. Хори співали пісні, що їх приготовляють до виступу на „сентеніел", а концерт був тільки ґенеральною пробою до цього виступу. Образу Франка не було. Свято відкрив п. А. Слотюк словами: „Не буду нічого говорити про Франка, бо буде говорити хто інший". Тепер виступив хор і відспівав під батутою п. Л. Безручка „Думи мої" Шевченка-Воробкевича. Цілий хор мав негармонійну комбінацію: тенорів взагалі не було чути, а знову засильні баси перекрикували всіх і навіть в місці „загину", що мало вийти „пянісімо", було чути „форте". Визначався в пісні своїм теноровим сольом молодий п. Хоптяк. Його соля вийшли дуже гарно і мельодійно. Не потрібно було нервування дириґента і скакання та тріскання пальцем вгору, бо співаки і так на це уваги не звертали. Другою піснею була „Чорна хмара зза лиману". Дириґував проф. п. Т. Хоптяк. Пісня ця під умілою батутою старого дириґента вийшла багато краще ніж перша. Замітити можна було тільки повільність у темпі.

Третьою піснею була „Гей ви, хлопці Січовії" Леонтовича, якою управляв третий дириґент, проф. Королишин. Хор показався в цій пісні добре вишколеним, а поважна і холоднокровна дириґентура помогла співакам держати себе в повазі і добрім настрою.

Потім виступив з рефератом п. М. Цеглинський. Всю свою бесіду він звернув у сторону пропаганди соціялізму. Між іншим говорив, що Франко став соціялістом, бо побачив в соціялізмі одиноку дорогу до визволення нашого народу. Франка карали за соціялізм. Він дав Галичині нову програму соціялістичну і радикальну. І не від того часу, як Шевченко написав в українській мові, але від того, як Франко заспіввав: „Який то вітер шумно грає"— почалося наше відродження. І так далі... Говорив 40 мінут аж люди попріли зі слухання. Говорив тихо, що кождий мусів добре прислухуватися, щоб зрозуміти. Щастя, що не було чужинців, бо були би знудилися. Слідувала деклямація Франка „Каменярі", яку гарно, але затихо віддав молодий школяр — Кіналь. Панна А. Королишин відспівала сопранове сольо „Чого ти ходиш на могилу" Шевченка-Заремби. Пісню відспівала вона незле, але голос її такий слабий, що треба було добре вуха наставити, щоби почути, що вона співає. І якби не фортепян, то взагалі не було би нічого чути. Її голос мельодійний і навіть гарний мецосопран, але не для великої галі. Краще вийшла пісня комічна „Ой, не люблю я".

Фортепянове сольо молодого Хоптяка і скрипкове сольо п. Бориса Хоптяка було одним з найгарніщих точок. Гарно деклямувала панночка Марія Плотиця „Наймит" Франка, а найгарніше школярка Ірина Стець уривок з поеми Франка „Козак невмирака". Це була найкраща точка програми.

П. Мелеш і П. Безручко відспівали дует з опери „Вій", а це „Де ти бродиш, моя доле". Голос барітоновий п. Мелеша не сходився з тенором Безручка. В цій пісні треба сильного тенора, а п. Безручко не то що ним не орудує, а ще до того хорий на горло і не повинен псувати такої гарної пісні. П. Мелеш співав дуже добре. Це гарна нова наша барітонова сила.

Знову виступив хор і першу пісню під батутою п. Хоптяка відспівав „Ой сивая тая зазуленька". — Хоч пісня вийшла без змін темпа і монотонно, всежтаки видно було в ній багато праці дириґента. Другою піснею була „Зажурились Галичанки" і Кошиця „На вулиці скрипка грає". Перша пісня увійшла; а в другій було багато дисонансів. Особливо в високих тонах тенори мерли, а тоді баси глушили все. Сопрани держалися. Цими піснями дириґував знову п. Безручко і може пісні булиб і краще вийшли, та сам дириґент псув їх своїми рухами, стуками і трісканням пальцями. Альти взагалі були заслабі в пропорції до сопранів, тому місцями сопрани і баси вели цілу пісню. Третьою піснею було „За ґородом качки пливуть". Цей раз знову дириґував п. Королишин. Пісня йшла одним беззмінним темпом і тоном, але добре. У місці, де сопрани і альти співають „гей", а тенори і баси співають дует, жіночі голоси були рішучо засильні. Пісня могла мати скорше темпо.

На закінчення хор під батутою п. Хоптяка відспівав „Де Дніпро наш" і Франка „Не пора". Ця остання це одинока пісня, яку хор відспівав до слів Франка. Та треба знати, що ця пісня тільки тоді робить дійсне враження, коли її співати в темпо „аля марчія". Темпо було цілком заповільне і з гимну Франка зроблено похоронний марш.

Годиться ще звернути увагу співакам і співачкам, що підчас концертів не лицює вганяти по галі і сцені, а тимбільше на такій публичній сцені, якою є „Елмвуд Мюзік". Зміна дириґентів за кождою піснею мала характер пописів, а не свята в честь Франка. Виходило, що пописуються дириґенти: хто ліпший і здібніший. Розуміється, що в таких обставинах, які панують в нашім Бофало, все те зрозуміле. Та прийде час, що наше Бофало зрозуміє, що у відданию пошани Франкови, чи Шевченкови, чи Борцям, що лягли на полю битви, не повинно бути ані католиків, ані оборонців, ані соціялістів, ані православних, а повинен бути один національний фронт. Тоді доперва ми вірно і щиро, а не по фарисейськи відсвяткуємо свято тих наших ґеніїв і борців за волю України.

С. М.

ЖАРТИ.

Хворий.

— Ти чув, що Кулешка тяжко хворий?

— Не може бути! Я щойно передучора бачив його з якоюсь гарною білявкою...

— Так, так... Саме чоловік тієї білявки їх також бачив обоїх...

Що важніше?

Часопис „Словенски Люд" повідомляє, що в однім словацькім маленькім містечку було кілька малих фабрик і бровар. Раз вибухнула пожежа і то рівночасно на двох місцях. У громаді була лише одна сикавка. Що діяти, як на двох місцях рівночасно горить?! На горішнім кінці горіла стодола, а в долішнім кінці містечка один броварняний домик.

Візник пожежної сторожі запряг коні та спитався свого начальника, куди має їхати: на горішній, чи на долішній кінець? Начальник, замісць відповісти візникови, сказав:

— Ну, а що є важніше?

— Того я направду не знаю. А як ви думаєте пане начальнику?

— Ти йолупе, чи ти такий твердолобий, що того не знаєш? То навіщо жиєш на цьому світі, коли не знаєш, що потрібне є порядному чоловікови...

— То скажіть уже раз, пане начальнику! — перебив нетерпеливий візник.

— Коли так, то їдь до бровару, бож там є пиво в небезпеці, а в стодолі лише солома! Чи пиво не важніше?

Не може знайти собі сталого пристановища.

Суддя: Чому вже раз не знайдете собі сталого пристановища?

Волоцюга: Бо жандарми боронять мені.

Суддя: Якжеж це?

Волоцюга: Вони мене в кождім стіжку сіна, в кождім корчі вишукають.

СУМНО МЕНІ

Чогось мені сумно, як ввечір, так рано,
На серденьку моїм веселости мало.
Бо моя веселість тугою злетіла,
У рідній Вкраїні на могилу сіла.
На могилі сіла, жахом перенялась,
Бо на тій могилі десь калина взялась.
І явір сумує, тай віночок з рути;
Тут у тій могилі стрілець мусить бути.
Вмить жаль пробив серце, на могилу впала:
„Може то брат рідний?" — себе поспитала.
Землю прогорнула, ухо прикладає:
Може сам озветься, хто тут спочиває.
Не чути нікого... Тай сльози зронила
І свіжу, зелену руту посадила.
Під хрест, що звернувся, землі підгорнула
Тай сумна ще більше до мене вернула.

Катерина Сарабун.

ДИТИНІ

Щаслива ти: турбот не знаєш
І, наче Бога Херувим,
Тепер в життю усе стрічаєш
Веселим поглядом ясним.

Безжурно дні летять за днями,
Не морщать думи ще чола,
О, дав би Бог, щоби з піснями
Ти все життя своє пройшла.

Нехай Всевишній добру долю
В твоїм життю пішле тобі,
Щоби чоло твоє ніколи
Не було схилене в журбі.

Хай над тобою щастя сяє
Промінням соняшним ясним,
Квітками хай тебе стрічає
І з них встеляє тобі килим.

П. Т.

НАЙІНТЕЛІГЕНТНІШЕ ЗВІРЯ.

По довгих досвідах більшість учених є цієї гадки, що найінтелігентнішим звірем у світі є шимпанс. Своїм розумом він найбільше дорівнює людині. По шимпансі йде орангутанґ і слон, червоний лис, лев і т. д.

Знаний тресований шимпанс, Петро, навчився виконувати в консеквентному порядку 56 чинностей без помочі й вказівок тренерів, котрі були тієї думки, що він не тільки витресований, але й „образований". У часі своїх пописів Петро роздягався, пив вино, запалював і курив папіроски, платив, їздив на ровері й т. д.

Шимпанси жиють в Африці в горячій полосі, де доходять до висоти 5.5 стопи. Мають вони жовті, голі „лиця" і великі відстаючі вуха. Замолоду дуже привязуються до своїх тренерів, та в неволі дуже скоро западають на недугу легенів і гинуть.

Наші найменші.

Мала Марійка довго приглядається слонови в менажерії, а потому звертається до матері з запитом:

„Мамо, чи слона також приніс бузько в дзюбі?"

ТАРЗАН І НЕВІДОМА ІМПЕРІЯ. (75)

Це Преклярус кричав осторогу, бо побачив, що з іншої метавки кидали каміння леґіонери. Для одного з глядіяторів Тарзана ця осторога була вже запізно. Камінь розторощив йому голову, влучивши в лице. Тарзан бачив, що тут на цезаровому подвірю не багато ліпше ніж було в сліпім підземеллю. Тут вояки цезаря оточували його з усіх сторін і треба було думати не лише про те, як дібратися до палати зі своїми товаришами, але про те, як далі ратуватися.

Тарзан зібрав біля себе всіх своїх глядіяторів та вояків. З ними він почав відбивати напади цезарових військ. Обидві метавки почали працювати швидко, й каміння без перерви фурчало в повітрю. Розпочавня: вмерти, а не піддатися, коних сил. Та для Тарзана і його приятелів було одиноке рішенся: вмерти, а не піддатися, коли не можна вибратися з залізного кола воїнів, а тому сили їх були в десятеро сильніші від їх скількости.

Максімус Преклярус вибрав хвилину, щоб попрощатися з Діоною. „Думаю, що ми вже не зможемо довше боротися проти наших ворогів", сказав Преклярус, обіймаючи Діону. „Прощай, дорогенька, на віки! Прощай, моє серце!" „Чому прощай? Я не думаю лишатися без тебе, бо смерть ліпша ніж життя з огидним Фастусом. Коли нас воїни цезаря розлучать, то смерть хай зєднає нас обоє. А до того часу я буду з тобою. Буду з тобою до кінця!"

„А тепер стаємо до бою разом. Ти, мій дорогий лицарю, йди вперед на ворога. Я буду при тобі. І в хвилі твоєї смерти отсей ніж розпанахає моє серце!" — говорила Діона до Преклярусa. „Ні, серце, не роби цього. Ти ще може житимеш і без Фастуса!" Тут почувся крик Казіюса Гасти: „Вояки почали наступати на нас! Вони лавою йдуть уперед!" Одночасно Тарзан схопив меч з руки одного глядіятора й зі словами „Вперед! До бою!" пірвався вперед.